

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ ОСОБИ, ХВОРОЇ НА НАРКОМАНІЮ

Ташматов В. А.

У статті розглянуто питання визначення за зовнішніми ознаками осіб, що допускають немедицинське вживання наркотичних засобів та інших психостимуляторів.

Ключові слова: наркотичні засоби, психотропні речовини, стан наркотичного сп'яніння, способи вживання.

В статье рассмотрены вопросы определения по внешним признакам лиц, допускающих немедицинское употребление наркотических средств и других психостимуляторов.

Ключевые слова: наркотические средства, психотропные вещества, состояние наркотического опьянения, способы употребления.

This article will consider the issues of determining the appearance of people who are allowed to use drugs and other psycho-stimulants.

Key words: narcotic drugs, psychotropic substances, state of narcotic intoxication, ways of using.

Актуальність дослідження. За інформацією Міністерства охорони здоров'я (далі – МОЗ) України, отриманою під час дослідження чисельності груп підвищеного ризику зараження ВІЛ, кількість одних тільки наркоманів, що вживають препарати ін'єкційно, становить приблизно **425 тис. населення** (майже 1,3% населення віком 15-64 років). Згідно з останніми даними досліджень, проведених «Інститутом Горшеніна», із проблемою наркоманії стикається кожна десята родина в Україні. Рівень наркотизації в Україні – найвищий в Європі. За даними МОЗ, від 8% до 26% школярів віком 13-16 років вживали наркотики хоча б один раз. Кількість наркоманів щорічно збільшується приблизно на 10%. Смертність від наркоманії досягла майже 12 тис. чоловік на рік (для порівняння, у дорожньо-транспортних пригодах на українських дорогах щорічно гине приблизно три тисячі людей). Єдиний спосіб ефективно протидіяти наркоманії – це сильна та гнучка система профілактики. А перший крок до профілактики – виявлення осіб, хворих на наркоманію. Основний тягар виявлення таких осіб лягає на підрозділи Національної поліції України.

Мета статті – убезпечити поліцейського від можливого шкідливого впливу осіб, що допускають немедицинське вживання наркотичних засобів. Це може бути зараження під час спілкування різними видами особливо небезпечних захворювань (ВІЛ, гепатит та ін.), можливе застосування сили щодо поліцейських особами, що перебувають у нетипових для людини небезпечних станах (наркотичне сп'яніння, абстинентний синдром).

Для вирішення такої проблеми поліцейський повинен знати, як визначити за зовнішнім виглядом особу, що перебуває в стані наркотичного сп'яніння або допускає немедицинське вживання наркотичних засобів.

Саме слово «наркоманія» складається означає «заціпеніння» і «манія, пристрасть». Наркоманія – це хворобливий потяг до вживання наркотиків. Весь світ розуміє проблему наркоманії, однак наркоманія для України – реальна загроза національній безпеці. Інформацію

про наркоманію відбиває статистика, отримана з офіційних (Міністерство внутрішніх справ, Міністерство охорони здоров'я) та неофіційних джерел (громадські організації, фонди). Статистика взятих на облік наркоманів – лише вершина айсберга під назвою «наркоманія в Україні».

Наркотичні засоби – речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 770 від 6 травня 2000 р. (далі – Перелік).

Препарат – суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів та (або) одну чи декілька психотропних речовин, включених до таблиць II і III Переліку, або суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до таблиць II і III, і прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до таблиці IV Переліку.

Прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин (далі – прекурсори) – речовини, які використовуються для виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Психотропні речовини – речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Треба постійно пам'ятати, що всі ознаки наркотичного сп'яніння відносні. Прояви сп'яніння від тієї або іншої речовини залежать від особливостей нервової системи конкретної людини. Розбиратися в явищах сп'яніння більш точно – справа лікаря або експерта.

Героїн та інші опіати

Вживаються найчастіше ін'єкційним шляхом або шляхом вдихання.

Ознаки сп'яніння особливо суперечливі, вони дуже залежать від стажу і прийнятої дози. Людина, що перебуває під впливом опіатів, мовчазна, занурена в себе, уникає контактів і хоче тиші або, навпаки, занадто товариська, до нав'язування себе іншим. Вона може сказати, що пішла спати, але лягти в ліжко і погасити в кімнаті світло боїться. Зате може засипати на ходу, але якщо до неї в цей момент звернутися – моментально приходить у бадьорий стан без будь-яких ознак сонливості. Плуває день із ніччю, що проявляється в порушенні ритму сну, часто вночі бродить по квартирі, а вдень спить.

Добродушна і поступлива, вона раптово може стати замисленою і розсіяною. Розтягує слова, але може й, навпаки, бути легкою в спілкуванні, після багатогодин-

Ташматов В. А., 2018

ного занудства миттєво перетворюється на дотепного співрозмовника. Настрій змінюється постійно, і ці зміни непередбачувані. Під час їжі може забути про те, що в неї в руках ложка, і обпектися, однак болю не відчує.

Шкіра бліда, суха і тепла. Зіниці вузькі і не розширюються в темряві, тому знижується зір за вечірнього освітлення. На стадії абстиненції виявляються ознаки занепокоєння, нервозності, дратівливості і запальності. Гарчково шукає наркотики, привід піти з дому. Легка форма «ломання» може нагадувати звичайну застуду. Починається нежить, озноб, наркоман кутається в усе тепле, його може нудити, болить живіт, за важкої форми спостерігається блювота і пронос. Порушується сон. Такий стан може тривати приблизно п'ять діб.

Марихуана

Вживається курінням. Зловживання марихуаною вторгається в життя так само швидко, як вода проникає в пісок. За зовнішніми ознаками пізнати наркомана нескладно. За вживання невеликих доз спостерігається підвищена активність, людина може справляти враження енергійної, яка швидко вирішує, але, на жаль, вона діє несвідомо. У розмові торохтить, немов боїться не встигнути щось сказати, мова збивається, прості думки висловлює багатьма фразами, з ліричними відступами. У групі людей, які вживають наркотик, спостерігається ланцюгова реакція: якщо комусь одному весело – сміються всі, причому, над чим вони сміються, можуть не знати самі. Характерна різка зміна настрою на прямо протилежний: добродушність і поступливість змінюються агресією, запальністю. Сп'яніння проявляється підвищенням, негнотним апетитом, ніби людина готова поглинати все їстівне, що потрапляє на очі, і у великих обсягах. Очі скляні, з розширеними зіницями, іноді здається, що наркоман дивиться ніби крізь того, з ким спілкується, властиве почервоніння губ, сухість у роті. У разі вживання великих доз марихуани обличчя людини стає блідим, зіниці звужуються. Наркоман замикається в собі, намагається сховатися від зовнішнього світу, відчуває якість безсилля. Загальмований, не може зосередитися, і отримати від нього зрозумілу, а часто взагалі будь-яку, відповідь на поставлене йому запитання практично неможливо.

Стан сп'яніння змінюється абстиненцією, що супроводжується депресією, сонливістю зі спалахами дратівливості. Може виникнути безсоння, запаморочення, тривога, озноб. Не виключені психози з галюцинаціями.

Кокаїн та інші психостимулятори

Психостимуляторами є такі наркотики, як: ефедрон, фенамін, екстазі, кокаїн, первітін. Кокаїн вдихають носом, первітін вводять тільки уколми.

Наркоман, який перебуває під впливом психостимуляторів, здається дуже жвавим, рухається різко і рвучко, всі виконує швидко. Його ніби постійно несе кудись невідома сила, йому важко всидіти на місці, він постійно в русі, діяльний, причому ця діяльність може не мати жодної практичної мети. Наприклад, наркоман може взятися розбирати новий телевізор, потім збирати його та знову розбирати. Він не може дотримуватися постійності у справах і думках, тому може братися за безліч справ одночасно, але жодної не довести до кінця.

Говорити з такою людиною важко, бо її повсякчас щось «кликає вперед», вона не може обговорювати одну тему, її думки сумбурні, якщо висловлюватися вона ще

зможе, то слухати – ні за що. Їй важко бути пасивною, нехай навіть слухачем, важко перебувати наодинці із собою, не відволікаючи себе чимось. Вона може раптово задумати яку-небудь поїздки і поспішати в дорогу, а потім нікуди не виїде. Вона схожа на тенісний м'ячик, по якому хтось постійно вдаряє ракеткою та змушує його стрибати з місця на місце. У стадії сп'яніння людина може цілодобово не спати. Зіниці розширені, шкірний покрив сухий, пульс прискорений.

На стадії абстиненції – пасивність і дратівливість. Депресія змішується із тривогою. Загальна пригніченість. Рухи невпевнені, координація порушена. У наркоманів із великим стажем можлива манія переслідування. Спостерігається блідість шкіри, пітливість, пронос, практично постійно прискорений пульс.

Екстазі, якщо і не діє так само швидко, як ін'єкційні препарати, у разі регулярного вживання призводить до спадів у настрої, зниження інтелекту і появи галюцинацій на стадії абстиненції. У тих, хто вживає ефедрон, може бути гладкий, набряковий, густо-червоний язик.

Галюциногени

Галюциногени (LSD, ксилібіцин, мескалін) – найбільш «загадкові» і важко впізнавані речовини. Ці наркотики поміщають під язик до розсмоктування.

Такі речовини вважаються наркотиками, що змінюють свідомість у містичний бік, а «важкими» тому, що ознаки їх вживання дуже схожі на аспекти поведінки людей, яких навколишні сприймають за диваків. Вони бачать у звичайних предметах те, повз чого проходять всі інші.

Звичайні кольори для них набувають насиченості, глибини і «сріблястості». Їх може зачепити вигин травинки біля дороги, в якій вони бачать містичну скульптуру, підлітки можуть застигнути і годинами милуватися рослиною. Вони можуть сприймати в сп'янінні неживі предмети як живі істоти і намагатися розмовляти з ними. Рухи уповільнені, плавні. Чоловіки в сп'янінні замкнені, часто щось невиразне бурмотять собі під ніс. Можуть розмовляти самі із собою, розмахуючи водночас руками. На зовнішні подразники, наприклад, на окрики, реагують уповільнено, неохоче. До них дуже важко «достукатися», щоб отримати відповідь на запитання. Їх цілком поглинають містичні проблеми світобудови, тому вони кидаються то у філософію, то в релігію, являють собою ідеальний матеріал для різних сект. Вони шукають способів проникнення в інші світи з метою отримання більш комфортного, осмисленого духовного існування. Вони вважають, що більшість людей їх ніколи не зрозуміють, часто цураються всіх і вся. Темп мовлення і мислення зазвичай уповільнені.

Розчинники

До них належать ацетон, бензин та інші розчинники, які входять до складу клеїв, наприклад, «БФ-2», «Момент». Хоча ці речовини не є наркотичними, інтоксикація ними нагадує алкогольне сп'яніння. Очі за такого сп'яніння каламутні, мова невиразна, змазана, хода хитка. Спостерігається підвищена і підкреслена емоційність, гучна мова, зухвала, деколи агресивна поведінка, до постійного бажання бійки. За відсутності запаху алкоголю від такої людини тхне розчинником. Шкіра сірувато-землиста, волосся поступово стає ламким.

Систематичне вживання побутових розчинників призводить до відставання в розумовому розвитку, що

позначається на поведінці. Ці зміни відбуваються динамічно, а не стрибками, тому близьким важко їх помітити, а також можуть бути початковою стадією психічного захворювання.

Заспокійливі препарати

На світі є величезна кількість заспокійливих препаратів із різноманітними властивостями. Більшість із них у разі вживання не в терапевтичних цілях у великих дозах може спричинити гальмівну дію. Майже будь-які такі препарати можуть бути використані для досягнення стану сп'яніння. Конкретні ознаки сп'яніння залежатимуть від того, якими саме ліками намагалася себе одурманити людина. Описати їх усі майже неможливо. У великих дозах інтоксикація проявляється зниженням здатності до сприйняття зовнішнього світу, неадекватною поведінкою, зниженням розумових здібностей. Людина діє бездумно. Можливі спалахи люті, агресивної поведінки. Порушена координація рухів, як за сильного алкогольного сп'яніння, сильне запаморочення, відсутність концентрації уваги. Мова надмірно емоційна, інколи нерозбірлива. Зіниці розширені. Шкіра бліда, підвищена частота пульсу. Стан сп'яніння триває до чотирьох годин. Потім настає друга фаза – млявість і сон. Сон важкий, з утрудненим диханням. Стадія абстиненції супроводжується сильною слабкістю, головним болем, пітливістю. З'являються нудота, запаморочення, тремтіння в усьому тілі, болі в суглобах, безсоння, неспокій за власне життя.

Найбільш небезпечними є можливість пригнічення дихання в разі передозування і велика ймовірність появи епілептичних припадків під час виходу зі стану сп'яніння.

Література:

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
2. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засбів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Про обіг в Україні наркотичних засобів, аналогів та прекурсорів: Закон України від 5 лютого 1995 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 5 липня 2015 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.
5. Постанова Кабінету Міністрів України № 770 від 6 травня 2000 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF>.
6. Наркоманія в Україні. URL: <http://narconon.kiev.ua/uk/narkomaniya-v-ukra%D1%97ni/>.

Ташматов В. А.,
кандидат психологічних наук, підполковник поліції,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та вогневої підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ